

Aan
De minister van Financiën van Curaçao

Adres kantoor Curaçao
De Rouvilleweg 39
Willemstad, Curaçao
Telefoon (+5999) 4619081

Adres kantoor Sint Maarten
Frontstreet 26
Convent Building
Philipsburg, Sint Maarten
Telefoon (+1721) 5430331

Datum
2 mei 2024
Ons kenmerk
Cft 202400047
Pagina
1/7

Uw kenmerk

Adres kantoor Aruba
L.G. Smith Boulevard 68
La Piccola Marina
Oranjestad, Aruba
Telefoon (+297) 5832800

Bijlage
1

E-mail info@cft.cw
Internet www.cft.cw

Onderwerp
Uw reactie op het advies bij de vastgestelde begroting 2024

Geachte heer Silvania,

Op 1 maart 2024 adviseerde het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) bij de vastgestelde begroting 2024 (begroting) van Curaçao.¹ Het Cft achtte het van belang dat Curaçao diverse wijzigingen in de begroting doorvoert om deze in lijn te brengen met de normen² van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Rft) en deed daarvoor aanbevelingen.³ Het Cft adviseerde deze aanbevelingen te verwerken in een uiterlijk 30 april 2024 aan te leveren (ontwerp)begrotingswijziging (OBW).

Het Cft verzocht u om uiterlijk op 15 maart 2024 aan te geven hoe Curaçao invulling geeft aan deze aanbevelingen.⁴ In afwijking van de wettelijke reactietermijn,⁵ ontving het Cft op 18 april 2024 uw reactie.⁶ Op grond van artikel 12 lid 5 van de Rft ontvangt u hierbij ontvangt de reactie van het Cft op uw brief. Het Cft stuurt deze reactie in afschrift naar de Staten van Curaçao.⁷

Oordeel

Het Cft verwelkomt uw toezegging dat Curaçao zich zal richten op een gebalanceerd beleid voor het realiseren van overschotten, waarmee ook invulling wordt gegeven aan de wettelijk vereiste tekortcompensatie. Het land kan deze overschotten inzetten voor schuldaflossing en het realiseren van de nodige investeringen.

Uit uw reactie blijkt dat Curaçao slechts beperkt invulling geeft aan de aanbevelingen van het Cft bij de begroting. Zoals hieronder toegelicht, blijft het oordeel van het Cft daarmee ongewijzigd.⁸ Curaçao zal wijzigingen moeten doorvoeren in de begroting om deze in lijn te brengen met de normen van de Rft.⁹ Uw reactie geeft daar ook verdere aanleiding toe, nu de baten en lasten samenhangend met de vergunningenfees voor kansspelaanbieders zullen wijzigen.

Het Cft is het met u eens dat Curaçao stappen maakt, maar het tempo zal op verschillende dossiers moeten worden opgevoerd. Zo zullen de tekorten in de zorg en sociale zekerheid op korte termijn moeten worden teruggedrongen om (additionele) dotaties vanuit de begroting aan het schommelfonds te voorkomen. Daarbij moet bijzondere aandacht uitgaan naar de precaire financiële situatie van het Curaçao Medical Center (CMC). Ondanks de vele onderzoeken en enkele deelbesluiten is een integrale oplossing voor de verliezen van het ziekenhuis nog steeds niet gevonden. Curaçao heeft de voor de periode 2024-2027 te ontvangen rentebaten en aflossingen met betrekking tot de aan het CMC verstrekte lening niet meer in de begroting opgenomen. De gevolgen van de financiële problematiek van het CMC voor de landsbegroting gaan echter verder en het Cft vraagt al geruime tijd om deze in de begroting toe te lichten en met een voorziening te ondervangen. Het Cft is van oordeel dat het niet langer houdbaar is dit uit te stellen en adviseert om, met de OBW 2024, een (meerjarige) voorziening te treffen die recht doet aan het cumulatieve verlies van het ziekenhuis.

Daarnaast vraagt het Cft uw bijzondere aandacht voor het uitblijven van een (meerjarige) liquiditeitsplanning. Ook ontbreken de vaststellingen van- en rapportages over de collectieve sector van Curaçao.¹⁰ Zolang deze informatie ontbreekt, kan het Cft zich geen oordeel vormen of nieuwe leningen noodzakelijk zijn en of aan de criteria voor het aangaan daarvan wordt voldaan.¹¹ Dit betreft het in de begroting 2024 opgenomen leenverzoek van ANG 71 miljoen voor investeringen, maar geldt ook met betrekking tot de (eventuele) herfinanciering van de liquiditeitssteunlening en de lening van ANG 140 miljoen die in 2025 afloopt. Het Cft roept Curaçao op om de liquiditeitsplanning voor 2024 in de eerste OBW op te nemen, en dit niet uit te stellen tot het najaar 2024, wanneer volgens u een roadmap "verlagen schuldquote" met bijbehorende liquiditeits- en investeringsplanning zal worden opgesteld. Het Cft heeft er begrip voor dat Curaçao op de genoemde onderwerpen afhankelijk is van de input van meerdere actoren. Tegelijkertijd mag wel van het land verwacht worden dat het hierbij het voortouw neemt en houdt.

Het Cft verzoekt u om uiterlijk 31 mei 2024 op basis van artikel 13 lid 1 van de Rft te reageren, en daarbij tevens de OBW 2024 aan te leveren. Met deze termijn zoekt het Cft aansluiting bij uw toezegging dat uiterlijk eind mei 2024 beslispunten met betrekking tot het CMC worden aangeboden aan de Raad van Ministers (RvM) van Curaçao.

Toelichting en aanbevelingen

Het Cft gaf Curaçao in zijn advies van 1 maart 2024 op basis van artikel 12 lid 2 en lid 3 van de Rft de volgende aanbevelingen:

1. Stel een meerjarige liquiditeitsplanning op, op basis waarvan aflossing en eventuele noodzaak van (herfinanciering van) leningen kan worden beoordeeld.
2. Licht het tijdspad en de oplossingsrichting voor de financiële problematiek van het CMC toe en tref een voorziening voor de lening van het land aan het CMC.
3. Neem maatregelen waarmee de voorziene dotaties aan het schommelfonds kunnen worden voorkomen.
4. Pas de meerjarenraming van de belastingbaten aan op basis van de realisatiecijfers over 2023. Stel het begrote bedrag voor loonbelasting neerwaarts bij naar het niveau van voorgaande jaren (circa ANG 400 miljoen), tenzij er onderbouwde redenen zijn om hiervan af te wijken.
5. Herzie de raming voor de personeelslasten op basis van de realisatiecijfers 2023.
6. Neem reservering(en) op voor de te verwachten schuld onder de ENNIA-oplossing.

Aanbeveling 1: Meerjarige liquiditeitsplanning

Curaçao geeft in zijn reactie aan in het najaar van 2024 een roadmap naar een verlaagde schuldquote op te stellen. In deze roadmap zal Curaçao uiteenzetten op welke wijze en op welke termijn het land de overheidsschuld zal verlagen tot 55 procent van het bruto binnenlands product. Een meerjarige liquiditeitsplanning, alsmede een meerjarige investeringsplanning zullen onderdeel uitmaken van de roadmap, aldus Curaçao.

Het Cft juicht het voornemen van het land om de schuldquote te verlagen toe. Het Cft is van oordeel dat verlaging van de schuldquote niet alleen het resultaat moet zijn van economische groei (het 'noemereffect'), maar ook van nominale schuldverlaging. De nominale schuldpositie van Curaçao leidt immers tot rentelasten die (vooralsnog) de rentelastnorm van de Rft naderen en andere meer productieve overheidsuitgaven verdrukken. In dat kader adviseert het Cft -nog los van juridische overwegingen of herfinanciering onder de Rft is toegestaan- de obligatielening van ANG 140 miljoen die in 2025 afloopt, ook daadwerkelijk af te lossen en niet te herfinancieren. De ruime liquiditeitspositie van het land biedt daartoe ook mogelijkheden.

In uw reactie geeft u aan dat herfinanciering van de obligatielening van ANG 140 miljoen wordt betrokken in de lopende onderhandelingen over herfinanciering van de liquiditeitssteunlening van ANG 911 miljoen. Mede in dat licht blijft het Cft van oordeel dat de liquiditeitsplanning niet kan wachten tot het najaar. Deze is bovendien van belang voor de beoordeling van het in de begroting 2024 opgenomen leenverzoek van ANG 71 miljoen voor investeringen.

Aanbeveling 2: Financiële problematiek CMC

Het Cft adviseert al vanaf 2022 om de evidente risico's van de financiële problemen van het CMC nader toe te lichten en met een (meerjarige) voorziening in de begroting te verwerken.¹² Helaas volgt Curaçao dit advies niet op. In uw reactie geeft u aan dat de minister van Gezondheid, Milieu en Natuur eind mei 2024 de definitieve resultaten van de, onder leiding van de Regiegroep Sanering CMC-entiteiten, uitgevoerde onderzoeken zal aanbieden aan de RvM. De RvM zal op basis van deze resultaten besluiten over de gewenste oplossingsrichting. Curaçao licht deze oplossingsrichting in zijn reactie niet nader toe en stelt eventuele gevolgen voor de landsbegroting (waaronder het treffen van een voorziening) pas te kunnen bepalen nadat de RvM een formeel besluit heeft genomen over het vervolgtraject.

Het Cft acht het evident dat de financiële problematiek van het CMC de landsbegroting meer zal raken dan nu uit de begroting blijkt en acht de begroting op dit punt onvolledig. Het meerjarige exploitatieverlies van het ziekenhuis heeft geleid tot een negatief eigen vermogen van ANG 147 miljoen per eind 2021.¹³ Deze vermogenspositie is naar verwachting verder verslechterd als gevolg van de verliezen in 2022 en 2023 en zal ook in 2024 niet verbeteren. Al met al is er sprake van een omvangrijk negatief eigen vermogen. Reeds nu is duidelijk dat, ook met daadkrachtig optreden, het CMC onvoldoende (doelmatigheids-)winst zal kunnen realiseren om het jaarlijkse verlies volledig weg te kunnen nemen. Ook acht het Cft het onwaarschijnlijk dat op korte termijn in de fondsen van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) voldoende financiële middelen kunnen worden gegenereerd om deze achterliggende en toekomstige verliezen op te vangen. Tegen deze achtergrond kan Curaçao er naar oordeel van het Cft niet mee volstaan de gevolgen voor de landsbegroting langer uit te stellen. Dat Curaçao de rente- en aflossingsverplichting op de lening van Nederland voor de bouw van het ziekenhuis nakomt, doet daar niet aan af.¹⁴

Het Cft acht het niet langer houdbaar dat de concrete verwerking van de te verwachten gevolgen van de financiële problemen van het CMC voor de landsbegroting, wordt uitgesteld. Bij het uitblijven van een concreet en realistisch plan ter verbetering van de problematiek, adviseert het Cft om met de eerste OBW 2024 reeds in 2024 een (meerjarige) voorziening te treffen die recht doet aan het cumulatieve verlies van het ziekenhuis.

Aanbeveling 3: Dotaties schommelfonds

Curaçao begroot vanaf 2025 olopemde dotaties om tekorten in het schommelfonds bij de SVB op te vangen. Deze begrote dotaties zijn gebaseerd op verouderde ramingen van de SVB. Het Cft verzoekt Curaçao in de eerste OBW 2024 de begrote dotaties aan het schommelfonds te herzien op basis van de meest recente gegevens van de SVB.

Het Cft dringt al langer aan op maatregelen om dotaties volledig te vermijden. Curaçao verwijst in zijn reactie naar een aantal in het Landspakket opgenomen maatregelen, die (op korte termijn) een bijdrage moeten leveren aan de houdbaarheid van de zorg.

Curaçao licht de zorggerelateerde maatregelen toe, maar kwantificeert de beoogde besparingen niet. Ook verwijst Curaçao in zijn reactie naar de resultaten van een onderzoek naar het sociale zekerheidsstelsel. Het Cft heeft nog geen kennis kunnen nemen van de resultaten van dit onderzoek en de daaruit volgende hervormingsmaatregelen. Het Cft verzoekt Curaçao dit onderzoek met het Cft te delen en de hervormingsmaatregelen in de OBW 2024 toe te lichten.

Aanbeveling 4: Meerjarenraming belastingbaten

Curaçao ziet aanleiding om de meerjarenraming van de belastingbaten bij te stellen. In het eerste kwartaal van 2024 realiseerde Curaçao namelijk ANG 402 miljoen aan belastingbaten, in lijn met de begroting. De loonbelastingbaten waren in het eerste kwartaal van 2024 hoger dan begroot als gevolg van de indexering van de salarissen van ambtenaren en gelijkgestelden eind 2023. Dit is een incidenteel effect. Het Cft deelt de visie van het land dat de belastingraming voor 2024 vooralsnog geen aanpassing behoeft. Wel verzoekt het Cft het land om de structurele effecten op de loonbelastingbaten van de indexering van de salarissen van ambtenaren en gelijkgestelden en de voor 2024 geplande toekenning van de loontrede, in de OBW 2024 inzichtelijk te maken.

Aanbeveling 5: Raming personeelslasten

Het Cft wees in zijn advies bij de begroting op een mogelijke overschatting van de personeelslasten nu deze stijgen van ANG 413 miljoen in 2023 tot ANG 505 miljoen in 2024. Het Cft verzocht Curaçao toe te lichten hoe de begrote personeelslasten voor 2024 aansluiten op de realisatie 2023. Uit de reactie van Curaçao blijkt dat de personeelslasten in 2024 toenemen als gevolg van salarisindexering en toekenning van loontredes (+ANG 71 miljoen) en door het opnemen van extra vacatureruimte (+ANG 19 miljoen). Het Cft kan de cijfermatige onderbouwing van het land volgen, maar verzoekt Curaçao in de OBW 2024 ook het effect op de werkgeverslasten te duiden.

Overigens merkt het Cft op dat de (forse) oploop van de personeelslasten in 2024 haaks staat op de maatregelen in het Landspakket met betrekking tot de herinrichting van het ambtenarenapparaat en de beheersing van de personeelslasten. Dergelijke intensiveringen zouden gepaard moeten gaan met besparende maatregelen om zo de doelstellingen van het Landspakket niet uit het oog te verliezen.

Aanbeveling 6: Reservering ENNIA-oplossing

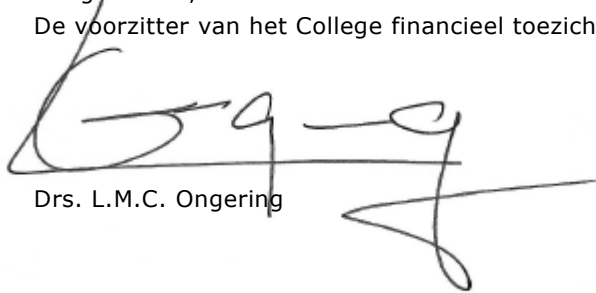
Het Cft verzocht Curaçao een reservering op te nemen in de begroting voor de opbouw van het voorziene tekort onder de Piekfaciliteit, waarvoor het land als onderdeel van de ENNIA-oplossing garant staat.¹⁵ Curaçao volgt deze aanbeveling op en zegt toe in de eerste OBW 2024 een jaarlijkse reservering voor de te verwachten schuld onder de ENNIA-oplossing te zullen verwerken. Volgens berekeningen van het land is met het afsluiten van een kapitaalverzekering een jaarlijkse reservering van ANG 1,5 miljoen afdoende om de verwachte op te bouwen schuld onder de Piekfaciliteit af te dekken. Het Cft wijst erop dat deze reservering periodiek moet worden geëvalueerd door het land op basis van de realisatie en prognoses van het Resolutiefonds.

Kenmerk
Cft 202400047
Blad
6/7

Het Cft verzoekt u in uw reactie op deze brief te bevestigen dat deze periodieke evaluatie zal plaatsvinden en dat daarover in de uitvoeringsrapportages van het land zal worden gerapporteerd.¹⁶ Tevens verzoekt het Cft u een kopie van het getekende Hoofdlijnenakkoord aan het Cft beschikbaar te stellen.

Ik verwacht u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
De voorzitter van het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'L.M.C. Ongerling', written over a horizontal line. The signature is stylized and extends below the line.

Drs. L.M.C. Ongerling

Deze brief is in afschrift verstuurd aan:
De minister-president van Curaçao
De secretaris-generaal van het ministerie van Financiën van Curaçao
De Staten van Curaçao

Bijlage 1: Eindnoten

---

¹ Cft, kenmerk Cft 202400029, Advies bij de vastgestelde begroting 2024, d.d. 1 maart 2024.

² Artikel 15 lid 2 van de Rft.

³ Artikel 12 lid 2 en 3 van de Rft.

⁴ Artikel 12 lid 4 van de Rft.

⁵ De wettelijke reactietermijn bedraagt twee weken. Uw verzoek om de reactie op het advies uit te stellen tot 18 april 2024 nam het Cft ter kennisgeving aan.

⁶ Ministerie van Financiën van Curaçao, kenmerk 2024/012676, Reactie op het Cft-advies bij de vastgestelde begroting 2024, d.d. 18 april 2024.

⁷ Artikel 12 lid 5 van de Rft.

⁸ Het toetsingskader voor de beoordeling van de begroting wordt gevormd door de Rft aangevuld met de aanwijzing die de Rijksministerraad (RMR) op 12 juli 2019 heeft gegeven aan het bestuur van Curaçao en die op 24 november 2020 is bijgesteld. Staatsblad 2019, 279, Besluit van 12 juli 2019, houdende het geven van een aanwijzing aan het bestuur van Curaçao tot aanpassing van de begroting 2019, rekening houdend met de in artikel 15 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten genoemde normen. Bij besluit van 24 november 2020, nummer 2020002389, is bevestigd dat de aanwijzing na het Kroonberoep in stand blijft maar alleen nog zal bestaan uit het naleven van de aflossingsovereenkomst tussen het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC) en het land Curaçao, waarbij het land zo mogelijk aanvullende aflossingen zal doen uit overschotten op de gewone dienst in de komende jaren.

⁹ Artikel 15 lid 2 van de Rft.

¹⁰ Op basis van artikel 24 van de Rft rapporteert het bestuur van Curaçao uiterlijk 15 september over de uitgaven-, ontvangsten-, tekort- en schuld cijfers van de collectieve sector van het voorafgaande jaar. Op basis van deze rapportage kan een (dreigende) overschrijding van de (wettelijk gemaximeerde) rentelastnorm worden vastgesteld. Curaçao moet in dat kader nog rapporteren over de cijfers van de collectieve sector voor 2021 en 2022.

¹¹ Artikel 16 lid 4 van de Rft.

¹² Cft, kenmerk Cft 202200132, Curaçao Medical Center, d.d. 19 oktober 2022.

¹³ Jaarrekening 2021 HNO Transitie & Exploitatie N.V. ('CMC Exploitatie').

¹⁴ Dit is immers een op zichzelf staande (contractuele) betalingsverplichting die Curaçao jegens Nederland is aangegaan.

¹⁵ Het Cft heeft ook RMR op dit punt bericht. Dit bericht is behandeld in de RMR van 28 maart 2024.

¹⁶ Artikel 18 lid 6 van de Rft.